

Критерії опису дефініцій у навчально-науковому тексті

Проблема опису засобів вербалізації наукового знання набула особливої актуальності у зв'язку зі статусом англійської мови як міжнародної мови науки й міжмовними контактами в сучасному глобалізованому світі. Дефініції як одиниці науково-навчальних текстів, яким властива автосемантичність (збереження свого значення в умовах ізоляції від контексту), стандартність форми, передбачуваність лексичного складу, відтворюваність, знаходились в центрі уваги дослідників (Аликаев, 2001; Дроздова, 2003; Зарва, 2003; Коротеєва, 1999; Трусів, 2008; Шилова, 2005). Однак, питання типології дефініцій в англомовних науково-навчальних текстах економічного спрямування дотепер не було об'єктом окремого дослідження.

У спеціальній літературі на часі відсутній єдиний підхід до визначення дефініції. Так, у найзагальнішому вигляді дефініція тлумачиться як вербалізація суттєвих ознак об'єкта дефінування, зокрема тих його рис, що відрізняють це поняття від суміжних з ним (Суперанская 1989: 162); дефініція є цілісною синтаксичною структурою, що встановлює тотожність між науковим поняттям і відповідним терміном, окреслює межі цього наукового поняття та передає закінчену думку (Зарва 2005: 18); дефініція є компонентом тексту, в якому мова виявляє метамовну функцію (Шилова 2005: 6), при цьому як текстовий фрагмент характеризується точністю, логічністю та лаконізмом (еліптичністю й стягненістю).

На підставі вище викладеного, вважаємо дефініцією компонент науково-навчального тексту, який у точній, логічній та лаконічній формі розкриває значення відповідного терміну, окреслює межі поняття, вербалізованого ним, і вказує на суттєві ознаки дефінованого поняття.

Мета нашого дослідження полягає у виокремленні критеріїв опису дефініцій в англомовних науково-навчальних текстах, які дадуть можливість вивести типологію таких дефініцій.

У логіці за формою та способом утворення виокремлюють реальні, номінальні, остенсивні, операційні, синтаксичні, непередикативні дефініції (Кондаков 1954; 142). За способом визначення значення слова розрізняють класифікуючі (сюди ТАКОЖ відносять різновид дериваційної), характеризуючі і ідентифікуючі дефініції (Разинкина 1989: 130). У педагогічному дискурсі за способом дефінування функціонують остенсивні, класифікаційні, трансформаційні, інтерпретаційні, екземпліфікаційні, квазі- та псевдо-дефініції (Коротеева, 1999),

За формально-синтаксичним критерієм відокремлюють дефініцію-слово, що є еквівалентом окремого слова або атрибутивного комплексу, іменної групи; дефініцію-фразу, що співвідноситься з фразою як окремим реченням з предикативною зв'язкою, простим або складним; та дефініцію-опис, під якою розуміється сукупність взаємопов'язаних речень (Дроздова 2005: 20).

За критерієм повноти розрізняють повні дефініції, які відображають усі аспекти об'єкта дефінування, та неповні; слід зауважити, що повні дефініції відносяться до власне наукових дефініцій, педагогічні ж дефініції спрощені, а відтак – неповні (Коротеева 1999: 131). За критерієм достатності інформації виокремлюють достатні дефініції (що вербалізують усі сутнісні характеристики поняття), недостатні (у яких деякі аспекти поняття нерозкриті, що спричинює похибки в його розумінні) та надлишкові (які вміщують надлишкову інформацію, котра заважає розумінню) (там само: 125).

Отже, аналіз спеціальної літератури з проблеми дефініцій, проведений нами, засвідчив, що комплексний опис цього поняття охоплює низку критеріїв, найповніше досліджені серед яких - логічний, семантичний, інформаційний, формально-структурний, функціональний. Робимо припущення, що дефініції можуть виявляти національно-культурну специфіку, яка полягає в тому, що різним лігвокультурам притаманні особливості об'єктивації знань мовними засобами; також важливим може бути соціальний критерій, а саме специфіка вираження галузевого знання, наприклад, економічного тощо. Із зазначеного вище випливає, що типологія дефініцій в англomовному науково-навчальному тексті може ґрунтуватися на таких ключових критеріях її опису:

- 1) семантико-когнітивному; 2) формально-структурному;
3) комунікативно-інформативному; 4) комунікативно-мовному;
5) лінгво-культурному; 6) соціальному.

Перспектива подальшого комплексного дослідження дефініції в англomовному науково-навчальному тексті полягає у представленні їхнього опису згідно з відокремленими нами критеріями.

Література

Дроздова Т. В. Научный текст и проблемы его понимания: На материале англоязычных экономических текстов: автореф. дисс. ... д-ра филол. наук: 10. 02. 19, 10. 02. 04 / Т. В. Дроздова. - М., 2003. - 42 с.

Зарва А. М. Дефиниция как типологическая разновидность научного текста: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10. 02. 19 / А. М. Зарва. - Нальчик, 2003. - 17с.

Кондаков Н. И. Логика: Пособие для учителей / Н. И. Кондаков. - М.: Гос. уч. - педагогич. изд-во Министерства просвещения РСФСР, 1954. - 512 с.

Коротеева О. В. Дефиниция в педагогическом дискурсе: дис. ... канд. филол. наук: 10. 02. 19 / О. В. Коротеева. - Волгоград, 1999. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://31f.ru/dissertation/609-dissertaciya-definiciya-v-pedagogicheskom-diskurse.html>

Разинкина И. М. Функциональная стилистика / И. М. Разинкина. - М.: Высшая школа, 1989. - 182 с.

Суперанская А. В. Общая терминология: Вопросы теории / А. В. Суперанская, Н. В. Подольская. М.: Наука, 1989. - 243 с.

Шилова Е. В. Терминологическая дефиниция как метатекст в русскоязычной и англоязычной научно-технической литературе: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10. 02. 20 / Е. В. Шилова. Екатеринбург, 2005. - 24 с